

Ekonomiutskottet

Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitras verksamhetsberättelse för 2018

INLEDNING

Remiss

Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitras verksamhetsberättelse för 2018 (B 1/2019 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överombudsman Mikko Kosonen, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- ombudsman Tapio Anttila, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- direktör Veera Heinonen, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- chefsjurist Jorma Jaalivaara, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- direktör Katri Vataja, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Principerna för Sitras verksamhet och bedömningen av den

Konceptet, principerna och temana i Sitras verksamhet vilade i stort sett på samma grund 2018 som tidigare år. Sitras roll och förutsättningar som offentlig aktör har samtidigt befasts och preciserats genom en lagreform 2018 och i en bredare parlamentarisk debatt. En parlamentarisk arbetsgrupp med uppdrag att se över Sitras uppgifter, förvaltning och finansiering lade fram sin slutrapport den 29 mars 2019.

I sina tidigare betänkanden om Sitra och dess verksamhet har utskottet lyft fram Sitras roll som experimenterande framtidshus. Detta är fortfarande en väsentlig utgångspunkt. I det här sammanhanget går utskottet inte i detalj in på framtida lösningar angående Sitras roll och de förslag till lagstiftning som är under beredning. Däremot tar utskottet mer allmänt upp vad som karaktäriserar Sitra och vilka åtgärder som diskuteras i verksamhetsberättelsen. Många av de nyckelfrågor och kommentarer som behandlas här i fråga om Sitras verksamhet anknyter dock också till de planerade reformerna och tangerar den samlande utvärdering som publicerades i augusti 2019.

Betänkande EkUB 1/2019 rd

Sitras fokusområden

Utskottet anser att Sitra över lag har haft relevanta teman och nyckelområden och den vägen lyckats identifiera de viktigaste megatrenderna och ta upp aktuella teman för samhällelig debatt och åtgärder.

I fråga om verksamheten 2018 är det värt att notera att Sitra legat i framkant inom internationell cirkulär ekonomi och klimatinsatser. Som erkännande för detta tilldelades Sitra priset som världens ledande offentliga aktör inom cirkulär ekonomi i samband med Världsekonomiforumet i januari 2018. Som exempel på att klimatinsatser blivit ett integrerat tema i debatten och att Sitras arbete närmare sig medborgarnas vardag kan man nämna att det så kallade livsstilstestet gjorts mer än 550 000 gånger under året.

Förnyelseförmåga är ett av Sitras teman. De iakttagelser som tas upp i rapporten ”Folkstyrets grundrenovering” och det fortsatta arbete som påbörjats utifrån dem är viktiga, anser utskottet. Sitras temaorienterade infallsvinkel har på många nivåer anknytning till utvecklingen av förvaltningen och beslutsprocesserna i samhället. Dessutom är det angeläget att de här idéerna går vidare. Här avser utskottet i synnerhet kurser i hållbar finanspolitik och Förnyare-kurserna för tjänstemannaledningen.

Arbetsättet

Det väsentligaste i Sitras verksamhet är att möjliggöra systemförändringar i de olika faserna av processen: väcka idéer och förverkliga dem rent konkret samt omsätta och finansiera bästa praxis. Största delen av resurserna läggs på att ta fram och pröva olika handlingsmodeller.

Utskottet anser att det här är ett lyckat koncept för Sitra. Det viktiga är att försöken och projekten inte blir fristående utan integreras i andra reformer inom ekonomi och samhälle. Trots att det ska vara fråga om experiment måste man i projekten också ta hänsyn till att verksamheten ska bedrivas effektivt och kostnadsmedvetet. Dessutom är det mycket viktigt att Sitra inte försöker ersätta andra marknadsaktörer eller orsakar marknadsstörningar. Efter att ha startat ett försök ska Sitra frikoppla sig från det i rätt tid.

Beträffande Sitras roll i att väcka debatt har man också i utvärderingar tagit fasta på att det som är avgörande för genomslagskraften i samhället inte bara är vad som ska göras utan också hur det ska göras. Här är det centralt att Sitras arbete bygger på fakta, ett brett perspektiv och en öppen samhällsdebatt.

Lagstiftning som reglerar Sitras arbete

Utskottet påpekar att Sitras oavhängighet och förutsättningar att arbeta befästes genom lagändringar och med hjälp av en parlamentarisk arbetsgrupp 2018. Den förvaltningsrättsliga ställningen har nu klarlagts tack vare ändringarna i lagen om Sitra. Syftet med översynen var att garantera dels konsekvensen i den offentlighetsrättsliga och förvaltningsrättsliga regleringen, dels möjligheterna att vara en snabb och experimentell aktör. Ekonomiutskottet går in på Sitras roll i sitt betänkande EkUB 23/2018 rd — RP 192/2018 rd.

Betänkande EkUB 1/2019 rd

Lagstiftningen om Sitra kommer att revideras ytterligare. Syftet är att stärka en bred och parlamentarisk styrning och garantera oavhängigheten. Detta hänför sig till den parlamentariska arbetsgruppens arbete och de utvecklingsmål som togs upp i utvärderingen i augusti 2019. Det sågs som viktigt att kontaktytan och kommunikationen med riksdagen blir mer omfattande. En bredare kontaktyta kan ge Sitras verksamhet större genomslagskraft samtidigt som en effektiv och transparent tillsyn möjliggörs. Utskottet kommer att göra en särskild bedömning av de här förslagen i samband med lagreformen men ser det som viktigast att Sitras oavhängighet garanteras, vilket också är principen för den planerade översynen.

Sammanfattande synpunkter

Rollen som självständig tankesmedja och det faktum att verksamheten är så betydelsefull kräver att Sitra då och då också gör kontroversiella utspel. Det experimentella arbetssättet innebär definitionsmässigt en risk att misslyckas. Verksamhetens art, genomslag och oavhängighet avseende innehållet kräver också tillräckligt stora resurser och ekonomiskt oberoende. Detta tangerar debatten om Sitras administrativa och finansiella villkor. För att vara oavhängig måste Sitra ha en ansvarsfull och öppen relation till samhället och en transparent verksamhet som kan utvärderas. Sitras särskilda roll och behovet av insyn måste också vägas in i tillsynen och regleringen. Även om dialogen behöver intensifieras och det är motiverat att bredda Sitras parlamentariska kontaktytor måste principen för reformer också på det här området vara att Sitra ska ha en självständig, experimenterande och framåtblickande roll.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av berättelse B 1/2019 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Betänkande EkUB 1/2019 rd

Helsingfors 20.9.2019

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juhana Vartiainen saml
vice ordförande Arto Pirttilahti cent
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Eeva Kalli cent
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Minna Reijonen saf
medlem Janne Sankelo saml
medlem Joakim Strand sv
medlem Hussein al-Tae sd
medlem Veikko Vallin saf
medlem Tuula Väätäinen sd
ersättare Olli Immonen saf
ersättare Jussi Saramo vänst
ersättare Heikki Vestman saml.

Sekreterare var

utskottsråd Lauri Tenhunen.